

— Առէք, ասում ա՛յ սփիւք. ձեզ ըս օր մի թաղոյ ընկեր էլ եմ բերէ:

Աղքատը էլ եգ բրդղները դնում ա տախտի տակը՝ ինքն էլ պառկում քնում: Հարուստը էլ վախտ չի կորցնում — տախտի տակիցը ուսուլով չորս բրդուղն էլ վեր ա ունում, գուռը բաց անում ու ծկրում:

Առաւօտը որ լիտանում ա թէ չէ՝ աղքատը էլի գուս ա գալի աղքատութիւն անելու: Ասղ օրը ինչ որ հաւաքում ա՝ հաւաքում, իրիկունը էլ եգ տուն ա գալի: Տախտի տակիցը ուզում ա փողի բղղները հանի, որ հաւաքած փողերը իրանց տեղերն ածի՝ մնում ա սառած, որ տենում ա ո՛նչ փող կայ, ո՛նչ դուր: Շատ ա գլխին տալի, լաց ընում՝ համայ ձեռը զադ չի ընկնում:

Մի օր էլ էս աղքատը բաղարի դրանը ոգորմութիւն էր կիտում: Էն սրա փող տանող հարուստ մարդը տեհաւ թէ չէ՝ ճանանչեց, կանչեց տարաւ աշպատխանէն, իրա փողովը կերակուր ածիլ տուեց նրա հմար, տուեց ուտի:

Աղքատը ինչքամ զօրում էր՝ կերակուրը բողաղովը կուլ չէր էթում: Աղքատը ինքն իրան միտք արեց, «բալի՛, էս իմ փողն ա, որ կուլ չի էթում. կայ, չկայ՝ էս մարդն ա փողերս գողացէ», էթում ա գուղ էն հարստի ետխէն ղայիմ՝ բռնում:

— Ա՛ղսէր, ասում ա. իմ փողերը դո՛ւ ես գողացէ՛ տո՛ւ:

— Զա՛նըմ, գե՛օղըմ, ասում ա հարուստը. ես քեզ լուութիւն արի, որ դու նրա տեղակ ինձ վրա դեռ շառ էլ գցե՞ս:

Աղքատը կռիւ, զալմազալ. — չէ՛, իմ փողերը դո՛ւ ես տարէ, որ դու ես տարէ, Հարստին քաշ տալօն՝ տանում ա թագաւորի կուշտը: Թագաւորը հարցնում ա.

— Բա՛րի, ի՞նչ ես ուզում:

— Թագաւորն ապրած կենայ, էս մարդը փողերս գողացել ա, չի տալի:

— Ո՞րդիան գիտաս, որ սա՛ ա գողացէ, հարցնում ա թագաւորը:

— Զուհքի ես իմ փողովը որ զադ ի առնում՝ ըսկի բողաղովս կուլ չէր էթում: Հմի էս մարդը բաղարումը ինձ կերակրի դո՛նադ արեց՝ չկարացի ուտի — կուլ չգնաց, էրեւում ա որ գողացած փողերս էս մարդի կշալն ա:

— Թէ որ քու փողը քեզ կուլ չի էթում, առում ա թագաւորը. բան էլ քու ընչին ա պէտք. հաղիր թող նա՛ բանացնի ում կուլ ա էթում: Գնա՛ բարի, գնա՛ բանիդ. քու փողը է՛ մարդին իրա մօր ծծի կաթի նման հալալ ա: Ասում ա թագաւորը ու ջուղաք անում:

ԱՆՋԻԳԵԱՐ ՔԵՐ:

Կըլնի չիլնի մի մարդ մի կնիկ: Սրանք ունենում են մի տղայ՝ մի աղջիկ. — համայ մէրը խորթ ա ընում, հէրը հալալ: Խորթ մէրը էս էրկու էրեխէքանցը ըսկի օր չէր տալի: Մի հետ էլ մարդի եախէն ա կանում:

— Այ մարդ, առում ա. թէ ուղում ես որ ես քու կնիկն ընեմ ու քեզ աչքիս լսի պէս սիրեմ՝ էս քու էրեխէքանցդ սնց ըլնի ես պտի մորթես, ես թէ չէ տանես մի գհով կորցնես, որ աչքս չտենայ գրանց: Թէ չէ իմաց կայ, ես գլուխ վեր կունեմ կէթամ:

Խեղճ հէրը չէր իմանում ի՞նչ անի, որ ջուրն ընկնի որ կնկայ ձեռիցը պրծնի: — Ճար չկար. եղի վերջը էլ պտի նրա ասածն անէր:

Մի օր, տղին կանչում ա, առում ա — արի գլուխդ վեր անեմ ու բիրդան արծուով տալի՛ շլինքը թռցնում: Մէրը տղի միւր էփում ա ու ինքը մէն մէնակ ուտում, անուշ անում՝ մնացածն էլ քվօր հմար պահում: Քիրը իրեկունը տուն ա գալի, մօրից հայ ուղում:

— Ա՛ղի, սոված եմ. ըսկի ի՞նչ կայ ուտելու: Մէրը թօնթորալէն առում ա.

— Մահէն դուռում ուտես դու. գնա հրէն սալի միջին մի քանի թիքայ միս կայ՝ վէ՛ կալ, կէ՛:

Խեղճ քիրը գնաց, ի՛նչ տենայ — իրա աղպօր ձեռները, նստեց ընդէ մի կուշտ լաց էլաւ. համայ լաց ընելօն ի՛նչ պտի անէր, բանը բանից անց էր կացէ: Աղպօր ձեռները վէ՛ կալաւ ու զընդ գուս: Գթուածի նման քուջայ քուջայ ընկած՝ ման էր գալի: Վերջը սրան մի մօլլայ ռաստ էկաւ, հարցրեց — խի՞ ես լաց ընում: Քիրը նաղէ արեց, ի՛նչ որ գլխովը անց էր կացէ:

— Բան չկայ, որդի, ասեց մօլլէն. մի լաց ըլնի. էգ ձեռները տար դի մի պատի ճղակ՝ վրէն ջուր ածա՛ — աղպէրդ էլ եգ կը՝ աղանայ:

Քիրը ըսենց էլ անում ա — վեր ա ունում տանում մի պատի ճղակում ֆորում, վրէն ջուր ածում թէ չէ՝ էն սՀաթը աղպէրը սաղանում ա, ծիտ ըլնում՝ թռնում: Էս ծիտն ա. թռնում ա էթում, գուքանէ գուքան ման գալի՝ հետը ասում.

« Յիտիկ եմ, ծիրլիլիկ եմ,

« Հօր մորթած եմ,

« Մօր կերած եմ,

« Անուշ քօր լացած եմ: »

Որը մի թօփ ասեղ ա տալի, որը մի թօփ քորոց, որը մի բաղ-գադի աղլուխ. — մախլաս սօվ լինչ ուղում ա: Ըսենց հաւաքելօն՝ թռնում ա էթում իրանց երգիկի գլխին նստում. ասում ա.

— Հէրիկ, մէրիկ. մի վեր մտիկ անէք.

Հէնց որ հէրն ու մէրը գալա երթիկն են մտիկ անում թէ չէ՝ տղէն ամէն մէկի աչքը մի մի թօփ ասեղ ա գցում — աչքները քօռացնում: Եննայ քօրն ա ձէն տալի.

— Քուրիկ, քուրիկ. մի վեր մտիկ անէ՛ն:

Քիրը գլուխը բանձրացնում ա թէ չէ՝ մի բաղդադի աղլուխ էլ նրա գլխին ա գցում:

Ի՛նչ Եղար Է՛ն:

Արլնի չիլնի մի թագաւոր: Էս թագաւորի երկրումը մի գիժ կնիկ կար՝ ունէր իրեք տղայ. — նրանցից մինը ռըշպար էր, մի-նը՝ կատեպան, մէկելը՝ ջուհլակ: Մի տարի էս թագաւորի երկիրը սոփ ընկաւ. սոփ, էն թափուր սոփ, որ իմ միս կարողին ռատտ չ'գայ. — մի կտոր հացի հմար հազար գլուխ ին ջարդում՝ ըն էլ ձեռ չէր ընկնում: Մի օր, չեմ գիտայ ո՞նց էլաւ, թագաւորի ուղար կորաւ. էս գիժ կնկայ տղէքը տեհան թէ չէ՝ բռնեցին տարան տուն: Գիտային որ իրանց մէրը գիժ ա, կէթայ թագաւորին խաբար կըտայ՝ ըերին նրան հարսի շորեր հագցըրին, լաչակ գձեցին երեսին, տարան տան պուճախումը կան-նացրին:

— Նանի, ասեցին. քեզ պտի թաղադան պստկենք. էս ուղան էլ՝ քու հարսանքի ուղան ա, մորթում ենք, որ հարսանքաւորի հմար կերակուր էփենք:

Իրեք աղպրտիկները ուղար մորթեցին, քերթեցին. միտը զաւուր մայ արին, լցրին աքաշները՝ տարան թաքուն տեղ պահեցին, որ

չգտնեն՝ բալի ման ին գալի. թէ չէ նրանք տնով, տեղով Սիրի-
րական ին: Եննայ ամէն մարդ գնաց իրա բանին:

Թագաւորը իրա նօթարներին ղրկեց, որ էթան կորած ուղտին
ման գան: Նօթարները շատ դէս ընկան, դէն ընկան՝ չգտան:
Վերջը էկան որ էս գիժ կնկայ տղէքանցը հարցնեն: Քաղաք ռըշ-
պար աղպօր կուշտը գնացին, որ հանգումը վար ու ցանք էր ա-
նում: Թագաւորի նօթարները հարցրին.

— Ա՛ղպէր, ըստերանք ուղտ հօ չե՞ս տեսէ:

— Չէ՞ք տեսում, որ վար եմ անում: Սա իրան ընենց էր
շանց տալի, սաքի թէ գիժա:

— Մենք քեզ հարցնում ենք՝ ուղտ չես տեսէ, դու ասում
ես՝ վար եմ անում: Եգ հօ մընք էլ ենք տեսում. թէ բան գի-
տաս՝ ասա:

— Չէ, ընենց օրա ընում, որ մի օրաւար ենք վարում. ընենց
օրա ընում՝ էրկու օրաւար:

— Ա՛ւղտ ենք ասում, ո՛ւղտ՝ չորս ոննանի, էրկու անկաջանի,
շինքը ծուռը:

— Էս հլա վարում ենք. վարից ետը պտի ցանենք, բեջարենք,
վախտին ջրենք, որ մասիլը չչորանայ:

Թագաւորի նօթարները իրար մէջ ասեցին. «աղպէր, սա գիժ
ա՛ս սրանից բան չենք հասկանայ. էթանք է՛ն մէկել աղպօր կուշ-
տը, բալի մեզ մի դրուստ ջուղար տայ. » Գնացին կատեպան աղ-
պօր կուշտը, տեսան աղպօր ա թափ տալի. հարցրին.

— Ա՛ղպէր. թագաւորի ուղտը կորել ա՛, բալքի տե՛հած ընես:

— Քօ՛ւ էք, ինչ ա. չէ՞ք տեսում, որ աղպօր եմ թափ տալի:
Սա էլ իրան ընենց շանց տուեց, սաքի թէ գիժա:

— Թագաւորի ո՛ւղտն ենք ասում, թագաւորի ո՛ւղտը. տեսել
ես՝ ասա՛ տեսել եմ, թէ չէ՝ պրծանք գնաց:

— Ընենց տարի ա ընում, որ աղպօրի հարկը մի մանէթով
ենք ծախում: Ընենց տարի էլ ա ընում, որ հարկը էրկու մա-
նէթով ա էթում. — տալին գիտայ:

— Ա՛ւղտ ենք տեսում, ո՛ւղտ. քա՛ն ես, ինչ ա:

— Էս հլա գեռ պուճուր ծառն ա. մենք ծառը յիջու գլխին ա.
էն եննայ պտի թափ տանք:

Նօթարները իրանց իրանց միտք արին, թէ սա նրանից դհա
գիժ ա. էթան սրանց տունը, մէկել աղպօրը հարցնեն. բալքի

նա թագաւորի ուղտիցը խաբարութիւն ունենայ: Գնացին ջուհիակ աղափոր կուշտը՝ հարցրին.

— Թագաւորի ուղտը կորել ա՛յ աղափէր. հօ չե՞ս տեսէ. քեզ մուշտուլուղ կ'տանք:

— Այ քնե՛րդ լա՛ւ բաց արէ՛ք, լա՛ւ. չէ՞ք տեսում ինչ ա՛յ որ կըտաւ եմ գործում: Սա՛ էլ մէկել աղափորտանց պէս՝ իրան գիժ շանց տուեց:

— Քեզ ս'ւղա ե՛նք հարցնում, դու ասում ես՝ ֆլան չի բէհման ա:

— Հա՛յ ընենց օր ա ըլնում՝ մի թօփ եմ գործում. ընենց օր ա ըլնում՝ կէս թօփ էլ ա չեմ կարում գործի. — վախտը գիտայ:

— Գիժ հօ չե՞ս, այ աղափէր. մենք քեզ թագաւորի ուղտն ենք հարցնում՝ դու կտալիդ վրա ես խօսում:

— Էժան վախտը կտաւի թօփը վեց աբասի ա՛յ թանգ վախտը ութ աբասի, ես էրկու մանէթ:

Թագաւորի նօքարները ասեցին. — աղափէր, սա էն էրկու աղափօրից էլ գիժ ա էրեւում. էթանք սրանց մօրը հարցնենք, բալքի նա՛ մեզ գրուստ ջուղաբ տայ: Գնացին սրանց գիժ մօրը հարցրին, թէ թագաւորի ուղտը հօ չի՞ տեսէ:

— Ո՛նց չէ՛, ասեց. տեսել եմ. իմ տղէքը բերին մարթեցին, ղաւուրմայ արին՝ հրէնիկ աքաշներում պահել են:

— Էդ ե՞ր:

— Եր որ ես թաղայ հարս ի, ինձ նո՛ր պտի պսակէին:

Թագաւորի նօքարները տեսան, որ էս կնիկը նրանցից գիժ ա՛յ թողին գնացին թագաւորին իմաց տուին, թէ մեռան ման գալօն՝ ուղտը չկարացին գտնի:

Մօլալէ հեփալը.

Ըլնում ա չիլնում աւալ ժամանակին մի մարդ մի կնիկ սրանք ըսկի պտուղ (որդի) չեն ունենում: Էս խեղճերը մեռան սրբերի գուռը էթալօն, մատաղ անեղօն, ոգորմութիւն տալօն՝ չէ, չէլաւ. Աստօծ սրանց պտուղ չտուեց:

Անց կացաւ ըսենց չինգ տարի, տա՛տը տարի, քսան տարի. վերջը մարդը միաք արեց՝ իրանց դրան աղաքին մի խօր ֆօր փօրիկ տայ, երեսըհանց ընենց ֆողով ծածկի, որ մալում չանի: Ասեց — ո՛վ կգայ մի ղաֆիլ էս ֆօրի մէջը կընկնի՝ հէնց նրա՛ եախէն

դայիմ բռնեմ ասեմ. դու կարաս իմ դարդին դարման անի, էլ մարդ չէ: Բերում ա ըտենց էլ անում ա — իրանց քուչի գրան կշտին մի քառասուն գազանոց ֆոր ա փորիլ ա տալի: Երեսը հանց էլ ֆողով ծածկում: Կօկկացնում: դգում՝ որ վրովը անցկացողը ըսկի չէր ֆահմի: Թէ նրա տակը եբայ ֆոր ա քանդած:

Առաւօտը, դեռ լիս ու մութը չբաժանուած, էս մարդը վեր ա կենում տենում՝ ֆորի միջիցը մի նուոցի ձէն ա գալի: Եթում ա ֆորի բերանը բաց անում, տենում քօռաղաղընայ մի գաւրիշ ա ընկէ մէջը:

— Աստու սիրուն, ասում ա գաւրիշը. մի ինձ ըստիան աղատայ ինչ ուզես՝ կտամ. — Թէ կնիկդ էրեխայ չի բերում՝ ընենց կանեմ, որ էրեխայ բերի. Թէ տանգ հիւանդ ունես՝ կլաւացնեմ. մախլաս, ինչ հունար ասես՝ ձեռիցս կգայ . . .

— Զաթի ես հէնց քեզ ի ման գալի, դաւրիշ աղպէր, էգ լաւ էլաւ: Էսքամ տարի մեռայ դեղ, դարման անելօն, սրբերի դուռը մաշելօն՝ ճար, իլլաջ չէլաւ — կնիկս պտուղ չբերեց. որ կարենաս ըտենց մի բան անի՝ դեռ հիւ քեզ բօլ փող էլ կբաշխեմ: Դաւրշին հանում ա ֆորիցը, տանում իրանց տունը:

Դաւրիշը մի խնձոր ա ուզում, կէս անում՝ տալի էն մարդին:

— Առ, ասում ա. խնձորի մի տապալը դու կուտես, մի տապալը կտաս կնկանդ. վեց ամսէն վրա՝ կնիկդ մի տղայ կբերի:

Էն մարդը գաւրշին բօլ փող բաշխեց՝ ճամփու գրեց: Աւրախ ուրախ դեռ խնձորի մի տապալը ինքը կերաւ, կէսն էլ պահեց որ կնկանը տայ. չուճքի կնիկը տանը չէր՝ հարեւանի տունն էր գնացէ: Շատ կացաւ, կացաւ՝ տեհաւ եգանում ա. ասեց — արի էս մի տապալին էլ ես ուտեմ. ինչ պտի ըլնի. մին չի՝ — ես կերած՝ կնիկս կերած: Վեր ա ունում՝ էն մի տապալին էլ ա ուտում:

Անց ա կենում մի ամիս, էրկու ամիս, մախթասի վեց ամիս՝ էս մարդը էրկրֆողսանում ա, աղատվում. բերում ա ըն էլ ինչ — մի մօթալի տիկ: Հէնց աղատուելիս էլ՝ ինքը մեռնում ա:

Խեղճ կնիկը մնում ա միտք անելօն, Թէ էս մօթալի տիկի մէջը ի՞նչ զօրութիւն պտի ըլնի, որ ո՞նչ բերան ունի, ո՞նչ սու, ո՞նչ ձեռ.՝ մախլաս ո՞նչ մի մարդի նշան չկայ վրէն: Վեր ա ունում էգ տիկը տանում իրանց շիրախանում վէ դցում: ասում ա՝ տե-

նամ, բայի որտ մէջը մի բան կայ. թող մնայ մի քանի շաբաթ էլ, տենանք ինչ կըլինի:

Մի շաբաթ անց կացաւ, երկու շաբաթ՝ տեհաւ շիրախանում մինը իրան ձէն ա տալի:

— Աղի, աղի, արի՛ ըստէ՛ բան եմ ասում:

Մնում ա դարմացած, վեր ա կենում էթում տենում էն մօթալի տիկն ա ձէն տուողը: Յիսուս Քրիստոս ա անում՝ մօտին կաննում:

— Աղի, ասում ա Մօթալը. էգուց կէթաս մեր թագաւորի կուշար, նրա աղջիկը կուգես ինձ. կասես — թագաւորն ապրած կենայ, իմ Մօթալ աղէն աղջկանդ ուզում ա:

— Ի՛նչ ես ասում, այ որդի. գիժ ես խեւ ես ի՛նչ ա. քեզ ո՛ր աղջիկ կտայ, ուզում ես իմ գլուխն էլ կտրիլ տաս, հենց էն ըլնի՞:

— Ա՛յ մէր, ես քեզ ասում եմ գնա՛ գնա՛. էգ քու բանը չի — կտան՝ չեն տայ:

Խեղճ կնիկը չի իմանում ինչ անի. ս՛նց էթայ թագաւորի աղջիկը ուղի Մօթալին. Համայ որ տենում ա Մօթալը շատ ա դօրում՝ վեր ա կենում էթում թագաւորի խնամաքարի վրա նստում: Թագաւորը դուս ա գալի՝ հարցնում.

— Ա՛յ մէրայ, խի՞ ես էկէ. ի՛նչ խնդիրք ունես ասելու:

— Թագաւորն ապրած կենայ, ինչ ասեմ. մի աղայ ունեմ, ինձ դօրով, գիւջով զրկել ա որ քու աղջիկը ուզեմ նրան: Ես հազար ասեցի թէ թագաւորը քեզ աղջիկ չի տայ՝ չլսեց. հմի էկել եմ ոններդ եմ ընկէ, դու քու Աստօժ. ինչ ուզում ես, արա:

— Ա՛տամ, խի՛ չեմ տայ աղջիկս. համայ իրեք բան կ'ուզեմ, թէ աղէգ կարաց բերի՝ հօ աղջիկս իրանն ա ու իրանը. թէ չէ՝ երկսիդ գլուխն էլ թաչնիլ կ'տամ: Էս հետ կ'էթաս աղիդ կասես, թէ թագաւորն ուզում ա օխտը ընենց դեւ, որ համ քօռ ըլնեն, համ քառ, համ լալ: Իմ ուղած իրեք բանից՝ մինն էս ա:

Խեղճ մէրը վեր ա կենում, գառը, տխուր գալի տուն. հեննէն ճամփին տղին անըծում — Ժո՛ւռ ու մո՛ւռ ըլնես, ասում ա, այ Մօթալ. որ ինձ ըսենց կրակի մէջ գցեցիր. հմի սրդիան պտի ճարենք օխտը էն թալուր դեւ, որ համ քառ ըլնեն, համ քօռ, համ լալ: — Գալիս ա Մօթալին ասում թագաւորի ուղածը, Մօթալն ասում ա.

— Կ'էթաս գերեզմանատուներ. ֆլան մարմարէ քարին իրեք հետ մատդ կ'քսես՝ կ'ասես — Մօթալը քեզանից օխտը դեւ ա ուզում, որ համ քառ ըլնեն, համ քօռ, համ լալ. էլ եդ կ'գաս:

Մէրը վեր ա կենում էթում գերեզմանատուներ, ման գալի էն մարմար քարը գտնում. մատը իրեք հետ քսում քարին՝ ասում — Մօթալը քեզանից օխտը էն թալուր դեւ ա ուզում, որ համ քառ, համ լալ ըլնեն. — էլ եդ գալի տուն: Մօթալը հարցնում ա.

— Աղի, գնացիր. գտա՞ր մարմար քարը. ասեցիր:

— Հա՛ սո՛րդի. գտայ, ասեցի. համայ ըսկի բան չ'ասեց:

— Լա՛ւ դնա՛. հմի դեւերը գնացած կըլնեն թագաւորի կուշտը. ասա՛ տենանք էլ ինչ ա ուզում:

Մէրը վեր ա կենում էթում թագաւորի խնամաքարի վրա նստում: Թագաւորը էն սհաթը դուռ ա գալի.

— Հը՛, մէրայ. էս մինը աղէդ բերիլ տուեց. մնաց Երկուսը: — Էս հետ էլ կ'էթաս աղիդ կասես, որ աղջկանս հմար մի ձեռք էն թալուր շոր կտրիլ տայ, որ ո՛նչ մկրատ դիպած ըլնի, ո՛նչ ասեղ, ո՛նչ թել. ինքն էլ ակն ու մարգարտներով, բռնի-անդներով զարգարած. որ աղջկիս հագնի թէ չէ՝ դուդ վրէն գայ — ո՛նչ աւել ըլնի, ո՛նչ պակաս:

Մէրը վեր ա կենում գալի տղին ասում թագաւորի ուզածը: Մօթալը ասում ա.

— Գնա՛ էլ էն մարմար քարին իրեք գան մատդ քսա՛ իմ անումը տո՛ւ. ասա՛ — Մօթալը քեզանից էն թալուր մի ձեռք աղջկայ շոր ա ուզում, որ վրէն ո՛նչ մկրատ բանած ըլնի, ո՛նչ ասեղ, ո՛նչ թել:

Մէրը վեր ա կենում էթում, էն մարմար քարին իրեք հետ մատը քսում ա՛ ասում, — Մօթալը քեզանից մի ձեռք էն թալուր աղջկայ շոր ա ուզում, որ ո՛նչ մկրատ դիպած ըլնի, ո՛նչ թել, ո՛նչ ասեղ. — էլ եդ գալի տուն: Մօթալը հարցնում ա.

(Շարունակելի)

Տ. Նաւասարդեանց: